

КОНЦЕПТЪТ *РАЗБИРАНЕ*, ОТРАЗЕН В БЪЛГАРСКИТЕ ФРАЗЕОЛОГИЗМИ

ТЕОДОРА КРЪСТЕВА (БЪЛГАРИЯ)

ИНСТИТУТ ЗА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК „ПРОФ. ЛЮБОМИР АНДРЕЙЧИН“

ПРИ БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

tera_kr@abv.bg

Предмет на анализ в настоящата статия е концептът *разбиране*, представен във фразеологизмите в българския език. Разглеждат се фразеологични единици със следните значения: ‘разбирам’, ‘мъча се да разбера’, ‘изобщо не разбирам’. Опитваме се да установим кои фактори могат да повлияят върху процеса на възприятие и биха допринесли за успешното разбиране. Такива се оказват споделянето на общ език и мироглед, продължителността на разговора, характерът на казаното, отношението към речевия акт от страна на възприемащия, но също така и неговите интелект, компетенция и умение за концентрация.

Ключови думи: разбиране; концепт; фразеология; български език; етнолингвистика

THE CONCEPT OF UNDERSTANDING AS REFLECTED IN BULGARIAN PHRASEOLOGY

TEODORA KRASTEVA (BULGARIA)

INSTITUTE FOR BULGARIAN LANGUAGE, BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES

tera_kr@abv.bg

The article analyses the concept of ‘understanding’ as represented in Bulgarian phraseology. It examines phraseological units expressing the meanings ‘I understand’, ‘I am trying to understand’, and ‘I do not understand at all’. The study seeks to identify the factors that may influence the process of comprehension and contribute to successful understanding. These include sharing a common language and worldview, the duration of

© ТЕОДОРА КРЪСТЕВА, 2026 / © TEODORA KRASTEVA, 2026

Тази статия в списание „Български език“ е с отворен достъп и се публикува под международния публичен лиценз Creative Commons Attribution 4.0 International (Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International – CC-BY-NC-ND 4.0).

This open access article of journal “Balgarski ezik” (“Bulgarian Language”) is published under the terms of Creative Commons Attribution 4.0 International Public License (Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International – CC-BY-NC-ND 4.0).

the conversation, the nature of what is said, and the recipient's attitude towards the speech act, as well as his or her intellectual abilities, competence, and ability to concentrate.

Keywords: understanding; concept; phraseology; Bulgarian language; ethnolinguistics

Настоящата статия е посветена на концепта *разбиране*, представен във фразеологизмите в българския език. Изследването се позовава на осмислянето на лингвокултурния концепт като ментална единица, която се характеризира с „полиапелируемост – освен чрез ключовата дума, той „може и трябва“ да се реализира и чрез други единици на езика (derivati на ключовата дума, синоними, фразеологизми, паремии и др.)“ (Кирилова/Kirilova 2017: 68). Концептът *разбиране* не е ставал обект на изследване в българския език. Анализирани са близки концепти като *умствена дейност* в дисертацията на Хр. Вихрогонова – *Умствената дейност на човека в речниковия фонд на немския и българския език* (Вихрогонова/Vihrogonova 2020), и ум в книгата на Й. Кирилова – *Представата за ума в българската езикова картина за света* (Кирилова/Kirilova 2017). В руския език са разгледани някои отделни аспекти на разбирането, предимно свързани с философията. Например в статиите: *Концепт понимания и его идеалистическая трактовка в теоретической философии В. В. Розанова* (Глебов/Glebov 2021), *Типология понимания с точки зрения современной психологии* (Верешчагина/Vereshchagina 2015), *Концептосфера „понимание/understanding“ в русской и английской лингвокультурах* (Барышникова, Горина/Baryshnikova, Gorina 2023). В. З. Демьянков прави концептуален анализ на термина, като стига до извода, че пълното разбиране остава недостижим идеал, към който хората се стремят, когато възприемат речта на друг човек (Демьянков/Dem'iankov 2005).

В това изследване разглеждаме фразеологизми с цел извеждане на някои концептуални признаци на *разбирането*. Екскерпираниите фразеологизми имат следните значения: ‘разбирам’, ‘мъча се да разбера’ и ‘изобщо не разбирам’. Опитваме се да установим някои фактори, които могат да повлияят върху процеса на възприятие и биха допринесли за успешното разбиране. Използвани са материали от следните източници: *Речник на българския език* (РБЕ/RBE), *Фразеологичен речник на българския език* (ФРБЕ/FRBE 1974–1975), *Нов фразеологичен речник на българския език* (НФРБЕ/NFRBE 1993), *Фразеологичен синонимен речник на българския език*, (ФСРБЕ/FSRBE 2005), *Тълковен речник с фразеологични съчетания – библиотека за ученика и студента* (Дечева/Decheva 1997), сайта *Фразите* (Фразите/Frazite) и др.

В *Речника на българския език* откриваме следното тълкуване: *разбиране* – 1. ‘Само ед. Отгл. същ. От разбирам и от разбирам се’ (РБЕ/RBE); *разбирам* – 1. ‘Осъзнавам, възприемам с ум смисъла, същността, значението на нещо; схващам, осмислям, проумявам’; *разбирам се/разбера се* – 1. С предлог с. ‘Живея в съгласие, имам яснота в отношенията с някого’; 2. Обикн. с предлог с. ‘Постигам съгласие по някакъв въпрос с някого; споразумявам се’ (РБЕ/RBE).

1. Концептът *разбиране* като ‘постигане на съгласие с някого’

Важно условие за разбирането е говореното на един и същи език, споделянето на общ код, което е отразено и в едно от значенията на възвратния глагол *разбирам се* – ‘5. мога да говоря, да разговарям с някого, защото знам един език с него’ (РБЕ/РВЕ). То е представено във фразеологизма: *На български език говоря, приказвам и под.* – ‘Съвършено ясно, разбираемо, недвусмислено’ (говоря) (РБЕ/РВЕ).

Умението да разбираш какво ти казва някой и да споделяш неговите виждания води до разбирателство. Значението ‘разбираме се’ откриваме във фразеологичните единици: *Говорим на един <и същ> език. Книж.*; *Имаме един <и същ> език. Книж.* – ‘Еднакво мислим, разбираме се’ (РБЕ/РВЕ); *Разбирам се/разбера се от една (половин) дума с някого. Разг.* – ‘Имаме сходни мисли, идеи, чувства с някого и много лесно, без проблем осъществяваме общи идеи, действия’ (РБЕ/РВЕ); *Разбираме си от думата* – ‘Живеем в разбирателство помежду си, в добри отношения; погаждаме се’ (РБЕ/РВЕ); *Разбираме си от приказката, разбираме си от лафа. Простореч.* – ‘Допадаме си и се разбираме, тъй като имаме еднакви мисли, схващания, интереси’ (ФРБЕ/ФРВЕ 1975: 238); *Намирам/намеря общ език. Книж.* – Обикн. с някого ‘Стигам до разбирателство с някого, до общо мнение, схващане’ (РБЕ/РВЕ); *Срещам си приказката* – ‘Разбирам се с някого, мога да разговарям, да споделям с него’ (Фразите/Фразите). В дадения случай споделянето на един език, споделянето на общ код се възприема и като споделяне на общи идеи и общ мироглед. Споделянето на общ мироглед е представено и във фразеологизмите: *На същия акъл съм с някого [на същия акъл сме]; на един акъл съм; на същия ум съм* – ‘1. Имам еднакво мнение с някого; мисля, разсъждавам като някого (имаме еднакво мнение; мислим, разсъждаваме еднакво)’ (ФРБЕ/ФРВЕ 1974: 669).

Съответно неразбирателството е маркирано като разлика в езиците: *Говорим (приказваме) на различни езици. Разг.* – ‘Не можем да се разберем, да постигнем разбирателство’; *Нямам общ език с някого. Книж.* – ‘Трудно ми е да поддържам разговор, да общувам с някого поради отчуждаване, различие в културата, интересите и др.’ (РБЕ/РВЕ); *Смешение на езиците. Книж.* – ‘Голяма неразбория, объркване сред някаква група хора, в някакво общество’ (РБЕ/РВЕ). Фразеологизмът *Смешение на езиците* има книжовен характер и отвежда към мита за Вавилонската кула и разделението на езиците: *За това той се наимува Вавилон {Т.е. Бъркотия}, защото там Господ разбърка езика на цялата земя; и от там Господ ги разпръсна по лицето на цялата земя.* (Библия, Битие 11:9).

Неразбирането може да е породено от нежелание за постигане на консенсус или извършване на определено действие, което се оценява негативно: *Монолог на глухи. Нов. Публиц. Ирон.* – ‘Безплодни разговори или преговори между политически противници (държавници, водачи на партии, държави и под.), при които никой от участващите не желае да се вслуша в аргументите и исканията на другия и не прави никакви компромиси’

(НФРБЕ/NFRBE 1993: 157); *Български разбираш ли? Разг. Неодобр.* – ‘За изразяване на недоволство от някого, който, въпреки че ясно му се казва да направи нещо, не го прави’ (РБЕ/RBE).

Причина за нежеланието за разбиране може да бъде инатът, упоритостта да не се вслушваш в чуждото мнение и да се придържаш към собствената си позиция. Това е изразено в редица фразеологизми, в част от които се експлицира качеството ‘твърдост’: *Костелив орех* – ‘Човек, с когото мъчно можеш да се разбереш, упорит, opak, твърдоглав’; *Корава глава, корава крапуна. Пренебр.* – ‘Упорит, твърдоглав, инат човек’; *Корава ми е главата; твърда (дебела) ми е главата, имам корава глава* – ‘Не се вслушвам в съветите на другите, неразбран съм’ (ФРБЕ/FRBE 1974: 538); *Не се делия от акъла си. Диал. Неодобр.* – ‘Упорит съм, не се вслушвам в чужди съвети, не се отказвам от това, което съм намислил’; *Не разбирам/разбера от дума* – ‘Не се вслушвам в съветите, които ми се дават, упорит съм, вироглав съм’ (ФРБЕ/FRBE 1974: 715).

Нежеланието да се вслушаш в нечий съвет и да направиш това, което ти казват, е изразено и в следните фразеологизми: *Свири с бъзова пицълка някому. Диал.*; *Свири <и> с габрова (габерова) пицълка. Диал.*; *Свири с дрян нова пицълка. Със следв. изр.* – ‘Каквото и да говориш някому, колкото и да го съветваш, каквито и усилия да полагаш, няма да направи онова, за което става дума в следващото изречение’ (НФРБЕ/NFRBE 1993: 233). Тук говоренето е оприличено на вдигане на силен шум, в който няма смисъл да се вслушваш, нещо дразнещо, което можеш да игнорираш.

Значението ‘преструвам се, че не разбирам’ откриваме във фразеологизмите с възвратния глагол *правя се* + предлог *на* + пряко допълнение: *Правя се на американец. Жарг.*; *Правя се на дръж ми шапката. Жарг.* – ‘Преструвам се, че не разбирам нещо’ (ФРБЕ/FRBE 1975: 178); *Правя се на ампе. Жарг.*; *Правя се на врял кочан. Диал.* – ‘Преструвам се, че нищо не знам или че нищо не разбирам’; *Правя се на (за) грозденица. Диал.* – ‘Преструвам се, че не разбирам’; *Правя се на <самоковски> зелник. Диал.* – ‘Преструвам се, че нищо не разбирам, че не зная какво трябва или се очаква от мене да направя’; *Правя се на три и зола. Диал.*, *Правя се на две и зола. Диал.*, *Правя се на три и половина, Правя се на две и половина; Правя се на тапа. Жарг.*, *Правя се на унче. Диал.*, *Правя се на утрепан. Жарг.*, *Правя се на японец. Жарг.*, *Правя се на иблямбашия* – ‘Преструвам се, че не разбирам, не зная или не забелязвам нещо; преструвам се на наивен, на глупав’ (ФРБЕ/FRBE 1975: 179–180). Повечето от тях имат жаргонен или диалектен характер, а като непряко допълнение се използват названия на неодушевени предмети (обикновено хранителни продукти – <самоковски> зелник, врял кочан), етноси (японец, американец) или др. Подчертава се характеристиката ‘чуждост’. От представените фразеологични единици можем да направим извода, че за разбирането е нужно желание да разбереш. Но дори ако си разбрал, понякога нямаш желание да го покажеш, защото разбирането невинаги

те поставя в изгодна позиция. Понякога е по-добре да се преструваш на глупав, наивен, неразбрал. Удобно прикритие за това е фигурата на чужденеца, за когото всичко е твърде далечно и непознато, или пък обратното – всичко е прекалено обикновено и просто.

Така в концепта *разбиране* откриваме следните характеристики: от ключово значение е общият език, като срещаме и фразеологични единици с уточнението – *български*. Важно е владението на общ езиков код, който може да се разглежда и като културен код. Маркирана също така е продължителността на разговора, при което понякога дори и една дума се оказва достатъчна. Оттук можем да направим извода, че понякога нито времето, нито броят изречени думи не са от съществено значение, за да се разбереш с някого. По-важно е споделянето на общи идеи и интереси.

2. Концептът *разбиране* като ‘осмисляне, осъзнаване смисъла на нещо’

Значението ‘разбирам от нещо, лесно ми се удава’, обозначаващо умение и талант да вършиш нещо, откриваме в следните фразеологизми: *иде ми (идва ми) отръки, иде ми (идва ми) отръце (отръка, сръки)*. Диал. – ‘умея да върша нещо, лесно се справям с нещо; сръчен съм’ (ФРБЕ/FRBE 1974: 384), *правя си гаргара с нещо* – ‘лесно ми е да правя нещо, не се вълнувам или смущавам, когато го правя’ (ФРБЕ/FRBE 1975: 180).

Разбирането се съотнася и със смилането на нещо, раздробяването му на съставни части: *смила ми/смеле ми ума нещо* – ‘лесно разбирам, схващам, проумявам нещо’ (ФРБЕ/FRBE 1975: 319). Но невинаги всичко се получава толкова лесно. Вроденото умение бързо и лесно да се справиш с нещо може да се разглежда по-скоро като изключение, отколкото като правило. Оттук можем да изведем характеристиката ‘разбирането често изисква усилие’.

Понякога неразбирането може да се разглежда и като липса на талант, неспособност да направиш нещо. Това е изразено във фразеологизмите: *Не зная да дам на <едно> магаре вода*. Диал., *не зная да напоя магаре*. Диал. – ‘Не съм способен за нищо; некадърен, глупав съм’; *Не зная да зина*. Диал. *Пренебр.* – ‘Нямам никаква дарба да говоря’ (ФРБЕ/FRBE 1974: 692–693); *На две (три) магарета <кош> слама (плява, сено) не мога (не зная, не ме бива) да разделя*. Разг. *Подигр.* – ‘Не мога, не умея да свърша нещо; некадърен съм’ (РБЕ/РВЕ).

Способността за разбиране е пряко свързана с компетенцията на слушателя. Значението ‘не мога нищо да разбера’ откриваме във фразеологизмите: *бъкел не разбирам от нещо*. Разг. – ‘Нищо не мога, нищо не умея да правя, нищо не разбирам, пълен невежа съм в някаква област’; *Не зная <ни<то>> бъкел* от нещо – ‘Пълен невежа съм в някаква област’ (ФРБЕ/FRBE 1974: 694); *хабер <си> нямам и нямам <си> <и> хабер* – ‘1. Съвсем не зная за нещо станало или съществуващо; не съм чул, не съм забелязал или разбрал нещо’ (ФРБЕ/FRBE 1975: 459); *разбира ми главата от нещо* – ‘Не съм запознат с нещо (с някаква работа, дейност и под.), не мога да се ориентирам правилно в нещо, да преценя нещо’ (ФРБЕ/FRBE 1975: 238).

Това понякога дори може да се окаже от полза: *Кой ти разбира от военна музика. Разг.* – ‘Не си заслужава толкова притеснение, обикновено за някаква грешка или пропуск, който е останал незабелязан’ (РБЕ/RBE).

Значението ‘нищо не разбирам’ е представено и в устойчиви сравнения с ироничен характер с глагола *разбирам* + компаратор за количество – *колкото* + сравнителна дума – домашно животно (*магаре, свиня, муле*) + непосредствено допълнение (от какво): *разбирам/разбера колкото магаре от военна музика. Ирон.; разбирам/разбера колкото магаре (муле) от кантар. Ирон.; разбирам/разбера колкото магаре от кладенчова вода. Диал. Ирон.; разбирам/разбера колкото свиня от гръцки. Остар. Диал. Ирон.; разбирам/разбера колкото свиня от кал. Диал. Ирон.; разбирам/разбера колкото свиня от диня. Диал. Ирон.; разбирам/разбера колкото свиня от тиква. Диал. Ирон.* – ‘Нищо не разбирам’ (Кювлиева/Kyuvlieva 1986: 191). А също така и в различни варианти с контекстуални синоними (*отбирам, проумявам, зная*) и въпросителната частица *ли*: *колкото (като) свиня от катуна отбирам; колкото (като) свиня от тиня разбирам. Диал. Ирон.* (ФРБЕ/FRBE 1974: 535); *проумява ли свиня от дуня. Диал. Пренебр.; проумява ли <ти> свиня от кладенчева вода. Пренебр.; разбира (отбира) ли <ти> свиня от кладенчева вода. Пренебр.; знае свиня кладенчева вода. Пренебр.* – ‘За прост, ограничен човек, който не разбира от нищо по-хубаво, по-добро’ (ФРБЕ/FRBE 1975: 221–222). В тях се изразява схващането, че когато не си свикнал с нещо и то ти е непознато, дори ако е добро, не можеш да го оцениш толкова лесно, защото битът определя съзнанието и хората са ограничени от своя собствен опит и кръгозор.

Значението ‘нищо не разбирам’ се среща и в устойчиви сравнения¹ с глаголите *стоя* или *гледам*, изразяващи невъзможност за разбиране. В този случай като сравнителни думи се използват домашни животни (*кон, крава, говедо*) и се изразява значението ‘стоя безучастно, без да знам какво да кажа или направя’ (в значението присъства и елемент на обърканост, неразбиране или глупост): *стоя като крава на слива* – ‘стоя, без да разбирам нещо’ (Кювлиева/Kyuvlieva 1986: 202–205); *гледам (учудвам се/учудя се) като яре на нов сняг. Ирон.* – ‘гледам с почуда, недоумение, без да разбирам нещо’; *гледам като теле в (пред) шарена врата, гледам като крава в параклис, гледам като крава в железница, гледам като котка в календар, гледам като бивол през ярем, гледам като шоп у жп разписание, гледам като теле у орница* – ‘гледам глупаво, без да разбирам нищо’ (Кювлиева/Kyuvlieva 1986: 119–122).

Като сравнителни думи се използват и неподвижни предмети (*дъб, дървник, пън, дърво*): *стоя (седа) като дървник. Пренебр.; стоя (седа) като дъб. Диал. Пренебр.; стоя (седа) като дърво; стоя (седа) като пън. Диал. Пренебр.* – ‘стоя неподвижно, безучастно, без да върша или разбирам нещо’ (Кювлиева/Kyuvlieva 1986: 202–205). В този случай неразбирането води до физическа реакция – неподвижност, състояние на ступор. Многобройните фразеологизми, сред които множество варианти на устойчиви сравнения с

ироничен характер, показват колко често се стига до неразбиране и каква негативна реакция буди то у отсрещната страна.

Значението ‘мъча се да разбере, да проумея нещо или да разреши някакъв проблем’ откриваме във фразеологизмите: *блъскам си ума, блъскам си главата, блъскам си акъла, блъскам си ангелите, бия си главата, бия си ума, бия си акъла, бия си ангелите, бхтя си главата, бхтя си ума, бхтя си акъла, бхтя си ангелите, чюдя се и <се> мая* (ФСРБЕ/FSRBE 2005: 40). Както можем да забележим, те се състоят от глагол, обозначаващ нанасяне на удар (*блъскам, бия, бхтя*²), и допълнение, което варира (*акъл, ум, глава, ангели*). Опитите за разбиране се представят като тежък, продължителен и болезнен процес, съпроводен с мъки и страдание, а повечето от представените глаголи (*блъскам, бия, бхтя*) и съществителни имена (*ум, акъл, глава*) могат да се разглеждат като синонимични помежду си. Разбирането понякога изисква полагане на допълнителни усилия: *Ловя всяка дума от устата на някого* – ‘Стремя се да схвана, да използвам, да възприема, да улуча нещо от първоизточника’ (Фразите/Frazite).

Фразеологичните единици с глагола *разбирам* в бъдеще време имат разговорен характер и представляват закани, че нещо скрито ще излезе наяве или някой ще си получи заслуженото: *Ще (да) разберат и кокошките. Разг. Подигр.* – ‘На всички ще стане известно, всички ще узнаят’; *Ще (да) разбереш (видиш, познаеш) кой <е> кум, <и> кой е <стар> сват. Разг.* – ‘Ще стане ясно кой какво заслужава (употребява се като закана, че някой ще бъде наказан, отмъстен)’; *Ще ти дам да разбереш <колко е на десет половината>; ще <ти дам да> разбереш откъде изгрява слънцето. Разг.* – ‘Употребява се като закана, че някой ще бъде наказан сурово, ще бъде отмъстено за нещо или някого’ (РБЕ/РВЕ); *Давам някому да се разбере. Разг.* – ‘Наказвам някого, отмъщавам му за нещо, разправям се с някого’ (Дечева/Decheva 1997: 638). Разбирането в тях се свързва с възможни негативни последствия.

Способността за разбиране зависи и от типа реч, от казаното от говорещия и от отношението на слушателя към казаното. Често се забелязва липса на опит за разбиране, породена от характера на казаното. Така опитът за разбиране е заменен от пренебрежително отношение и омаловажаване на изреченото. В българския език откриваме изрази, често с жаргонен характер, които подчертават безсмислеността на речевия акт. Такива са:

*Алабализъм*³. *Жарг.* – ‘Несериозни, глупави, безсмислени думи, изказвания; празнословие, празни приказки’; *лаладжийство. Разг. Неодобр.* – обикн. ед., ср. ‘Качество на лаладжия’; *лала. Разг.* – 1. *Неодобр.* ‘Човек, който приказва много за незначителни и излишни неща; дърдорко, лаладжия. 2. *Остар.* Човек, който с различни истории развлича влиятелно лице, лице с висока длъжност или сан; шут, смешник’ – От гр. λαλάς ‘бъбрив’ (РБЕ/РВЕ); *Бабини деветини; бабешки приказки; приказки от 1001 нощ; врели-некипели; ни врели, ни кипели; краставици на търкалета, глупости на търкалета; дрън, дрън. Пренебр.; дрън, дрън, три и половина. Пренебр.;*

дрън, дрън, та пляс. Пренебр.; дрън, дрън, та (че) прас. Пренебр.; дрън, дрън, ярина. Пренебр., грубо; ала-бала; тинтири-минтири; трънки и гло-гинки. Пренебр.; бъра-бъра, два (три) чадъра. Пренебр.; ни вряло, ни кипяло. Диал.; тарала ти марала. Диал. Пренебр., трънка-флянка, баба Станка. Диал., Пренебр.; празна Мара. Диал., Пренебр.; вятър варен, сняг печен. Диал.; тикви и бърдокви. Диал., Пренебр. – ‘Приказки, които не заслужават внимание; глупости, пълни измислици, нелепости’ (ФСРБЕ/FSRBE 2005: 25); празна Мара тъпан била – ‘За празни приказки, от които няма никаква полза или на които никой не обръща внимание’ (ФРБЕ/FRBE 1975: 184); бош лаф. Разг. – ‘празни приказки’ (РБЕ/ RBE); празен звук. Книж., пуст звук. Рядко, Книж. – ‘Думи, фрази, на които не се обръща внимание, или които се казват, без да се мисли сериозно онова, което те означават’ (НФРБЕ/NFRBE 1993: 215).

Представените в различните източници фразеологизми със значение ‘празни приказки’ образуват широк синонимичен ред. Оттук можем да направим извода колко често срещано е даденото явление и каква досада и раздразнение предизвиква у българина. Често тези фразеологизми имат звуко-подражателен характер или се римуват. Излишните приказки, безсмисленото говорене и дори неизпълнимите обещания се асоциират с празнота: *Празна дума – ‘Неизпълнимо и безпочвено обещание, думи без покритие’ (Фразите/Frazite); празна мара. Диал. – ‘Безсмислени, излишни, глупави приказки’; празна мара тъпан била – ‘За празни приказки, от които няма никаква полза или на които никой не обръща внимание’ (ФРБЕ/FRBE 1975: 183). Празнотата в народните представи често се свързва и с глупостта: Празна глава. Пренебр., празна катуна. Пренебр., празна чутура. Пренебр. – ‘Глупав човек, глупак’; празна ми е главата. Пренебр., празна ми е катуната. Пренебр., празна ми е лелката. Диал.; Катуната ми е куха. Пренебр. – ‘1. Глупав съм, глупак съм; 2. Не съм в състояние да мисля, да измисля нещо или да си спомня нещо’ (ФРБЕ/FRBE 1975: 183). Така безсмисленото продължително говорене в представите на българина става белег за потенциална глупост или липса на нещо съществено за казване, което се прикрива с много приказки.*

Сред горепосочените фразеологични единици откриваме и множество звукоподражателни междуметия: *дрън-дрън – ‘Безсмислица, глупост’; Дрън, дрън, та пляс. Разг. Грубо – ‘Употребява се за празнословия, за празни приказки или неверни твърдения’; Дрън, дрън, три и половина; дрън, дрън, ярина. Разг. Пренебр. – ‘Празни приказки, глупост’ (РБЕ/RBE). В този случай казаното се разглежда като незаслужаващо внимание, нещо, което не може и не бива да бъде разбрано, защото не означава нищо важно и не си струва усилията.*

С глаголи като *дрънкам, дърдоря, бръщолева, бърборя*, в чиято семантика се съдържа семата ‘безсмислено говорене’⁴, се образуват и някои устойчиви сравнения⁵: *дрънкам като <воденичарско> кречетало; дрънкам като на воденица<та> кречеталото; дрънкам като <празна> воденица*

(мелница). *Разг. Пренебр.* – ‘Прекалено много, непрекъснато говоря, и то обикн. празни приказки’ (РБЕ/RBE); *дрънкам като празна жерка. Диал.* – ‘говоря много, непрекъснато и обикновено глупости’ (Кювлиева/Кyuвлиева 1986: 123); *дрънкам като гол кокал в тенджерата. Диал.* – ‘говоря много, непрекъснато и обикновено глупости’; *дрънка като баба за дренки. Диал.* – ‘дрънка, говори непрекъснато, досадно за едно и също нещо’ (Кювлиева/Кyuвлиева 1986: 130). Повечето от разгледаните единици са стилистично маркирани като разговорни, груби, пренебрежителни или неодобрителни.

Според народната мъдрост речевата характеристика на говорещия може да бъде повлияна и от признаци като пол и възраст. Темата е засегната в дисертацията *Устойчиви сравнения в българския и руския език – лингвистични и лингвокултурни аспекти* (Кръстева/Krasteva 2023), където се подчертава разглеждането на женската реч като неравносложна на мъжката – по-многословна, но и безсмислена, несъществена, незаслужаваща внимание (Кръстева/Krasteva 2023: 154). Това е изразено и във фразеологични единици като *бабешки приказки, бабини деветини* – ‘Приказки, които не заслужават внимание; глупости, пълни измислици, нелепости’ (ФСРБЕ/FSRBE 2005: 25). В случая се използва образът на бабата като носител на двете характеристики – женски пол и възраст. Но говоренето ѝ не е определено като мъдро, както би се очаквало от представителите на по-зряло поколение, тук фигурата ѝ не предизвиква уважение, а по-скоро насмешка, пренебрежение и снизходително отношение.

Фразеологизми с притежателното прилагателно име *бабин* често са негативно натоварени и изразяват досада от липсата на развитие, напредък и желание за разбиране. В този смисъл образът на бабата се разглежда като символ на закостенялост: *Баба си знае бабината. Разг.* – ‘Употребява се за човек, който не се вслушва в чужди мнения или съвети, а върши това, което си е наумил’; *Бабината ти (трънкина, гарушина). Разг. Грубо* – ‘При отговор за израз на несъгласие, за да се подчертае, че някой говори празни приказки, глупости’; *Бабини деветини. Разг.; Бабини дивотини. Остар.* – ‘Празни приказки, измислици’; *Варим круши за бабини души. Диал.* – ‘Занимаваме се с празни работи’ (РБЕ/RBE).

Често безсмисленото говорене е преднамерено и целенасочено, с цел заблуда или скриване на некомпетентност. Това откриваме във фразеологични единици с глаголите *въртя, суча, разтягам: разтягам локуми, тегля локуми, усуквам го <по килифарски>, опявам го по килифарски, усуквам я (го); въртя, суча (усуквам), разтягам ластичи. Жарг.* – ‘Говоря или пиша многословно, не по същество, обикн. с цел да прикрия незнанието си или за да не кажа това, което мисля’ (ФСРБЕ/FSRBE 2005: 765). Така безсмисленото говорене се разглежда като нещо разтегливо, лепкаво, като своеобразно въже, при което се акцентира на характеристиката ‘дължина’, или като заобикаляне, избягване на прякото изразяване: *Между редовете* – ‘загатнато, казано ненаправо (обикновено за нещо написано)’ (ФРБЕ/FRBE 1974: 576); *Думам ти дъще, сещай се снахо* – ‘Опитвам се да кажа нещо по

заобиколен начин' (Фразите/Frazite). В този случай опитът за разбиране се асоциира с път: *Накъде отива приказката. Разг.* – 'Какво се подмята, за какво се намеква' (РБЕ/РВЕ), а за разбирането са нужни допълнително внимание и съобразителност.

Понякога дори нещо, което не е достатъчно ясно формулирано, също може да бъде разбрано, но това изисква допълнително умение: *прочитам/прочета между редовете, чета между редовете* – 'Схващам, долавям, досещам се какво е загатнато (обикн. в нещо написано)' (ФРБЕ/FRBE 1975: 222).

Така стигаме до съществена за разбирането характеристика, а именно – 'наличие на точност, прямота'. Колкото по-ясно и директно е казано нещо, толкова по-голяма е вероятността то да бъде разбрано. Значението 'без заобикалки, директно, открито (казвам)' е представено във фразеологизмите: *казвам в прав текст, в очите, в лицето, право в очите, право в лицето, направо в очите* (ФСРБЕ/FSRBE 2005: 111); *право куме, та в <черните> очи; право ти, куме, в очи. Разг.* – 'Без заобикалки и уговорки, направо, открито и смело, прямо' (РБЕ/РВЕ). Директността, откровеността във фразеологизмите в българския език е разглеждана като посока – направо (*право в очите, право в лицето, прав текст*).

В този случай говоренето се възприема като твърде рязко, остро, при което се сравнява с нанасяне на удар или посичане: *режа (сека, уд-рям/ударя) направо. Разг.* – 'Казвам нещо без заобикалки или деликатност, напълно откровенно и точно' (РБЕ/РВЕ). Оттук можем да изведем следния признак – 'езикът може да нарани човека', дори когато става дума за истина. Но лишено от деликатността и опитите за лавиране, такова изказване мигновено внася яснота, поради което е ценено.

Способността за разбиране е свързана и с интелекта⁶, благоразумието и съобразителността. Това е представено във фразеологизми с думата *ум* и нейни контекстуални синоними (*акъл, пипе, глава*): *акълът ми реже като бръснач, умът ми реже като бръснач, главата ми сече като бръснач, умът ми щрака, акълът ми щрака, мозъкът ми щрака, сече ми умът като бръснач, сече ми акълът като бръснач, сече ми умът, сече ми акълът, сече ми мозъкът, сече ми главата, сече ми пипето (пипката). Шег., сече ми кратуната. Шег., сече ми тиквата. Шег., имам мозък в главата <си>, имам глава <на раменете си>, сече ми чивията. Простонар., сече ми главата като халваджийска тесла. Простонар. Шег., сече ми акълът като халваджийска тесла. Простонар. Шег., умът ми реже като брич. Диал. Остар., сече ми секирата и от двете страни. Диал.* – 'Имам остър и пъргав ум, съобразителен и умен съм' (ФСРБЕ/FSRBE 2005: 23); *Ума⁷ ми е в главата. По-рядко* – 'Благоразумен съм, внимавам какво върша' (ФРБЕ/FRBE 1975: 450). Умът е ситуиран в главата, като се подчертават характеристиките 'острота', 'годност за работа'.

Съответно невъзможността за разбиране е маркирана като напускане на пределите на главата, преместване в краката или други части на тялото, или

като ограничена вместимост: *акълът ми е влязъл в краката. Диал., акълът ми е слязъл в краката, акълът ми е в краката, акълът ми не го побира, акълът ми не може да го побере, умът ми не го побира, умът ми не може да го побере, главата ми не го побира, главата ми не може да го побере, чуда се и <се> мая, умът ми не го взема. Диал., умът ми не може да го вземе. Диал., умът ми не го хваща. Диал., умът ми не може да го хване. Диал. – ‘Не мога да проумея, да възприема, да си обясня нещо случило се или което се извършва от някого, струва ми се невероятно; недоумявам’ (ФСРБЕ/FSRBE 2005: 22–23).*

Противопоставянето *глава – крака*, което се интерпретира като ум – ‘компенсиране с физическа сила’, е представено в единиците с ироничен характер: *На такава глава са малко два крака, <иска четири>. Ирон.; не била тази глава за два крака. Ирон. – ‘За много прост, много глупав човек’ (ФРБЕ/FRBE 1974: 670); Който няма глава, има крака – ‘Който забрави нещо и трябва да се върне някъде, за да си го вземе’ (Фразите/Frazite); Ума ми е в краката; акъла ми е в краката, ума ми е слязъл в краката, ума ми е влязъл в краката. Диал. – ‘Постъпвам необмислено, неразумно, глупаво; проявявам се като глупак’ (ФРБЕ/FRBE 1975: 449).*

В речниците откриваме изключително богат ред от синонимични фразеологизми, експлициращи различни причини за неразбирането. Голяма част от тях имат диалектен характер, като понякога се използват груби и дори вулгарни изрази: *Ума ми е в гъза. Вулг., Ума ми е в задника. Грубо, ума ми е в тила. Диал. – ‘Разсеян съм, не мисля за това, което трябва; забравям’ (ФРБЕ/FRBE 1975: 449); Ума ми не е на място – ‘Не съм напълно нормален, не разсъждавам нормално, трезво’, Ума ми не е на мястото си; ума ми не е в главата – ‘Разсеян съм, не внимавам, не съм съсредоточен’, Ума ми се върти. Диал. – ‘Недоумявам, забъркан съм’ (ФРБЕ/FRBE 1975: 450).*

Способността за разбиране може да се свърже и с отношението на възприемащия към казаното и умението му за концентрацията. Значението ‘несериозен, лекомислен, заवेян съм’ откриваме във фразеологичните единици: *бръмбари бръмчат в главата ми, мухи бръмчат в главата ми, имам бръмбари (бръмбарчета) в главата <си>, главата ми е пълна с бръмбари, имам мухи в главата си, главата ми е пълна с мухи, не ми тежи главата, не ми тежи умът, не ми тежи акълът, имам брашно в главата <си> Диал., главата ми е пълна със слама. Диал., вятър ме вее, вятър ме носи, бял вятър ме вее, вятър ме вее на бяла кобила, вятър ме носи на бяла кобила, вятър ме вее на бял кон, вятър ме носи на бял кон, вятър ме вее на сива кобила. Диал., вятър ме вее на сляпа кобила. Диал., вихри ме носят. Диал. (ФСРБЕ/FSRBE 2005: 46); акълът ми не е в главата, умът ми не е в главата, умът ми не е на мястото си, отнесен съм от вихъра, умът ми е в тила. Диал. (ФСРБЕ/FSRBE 2005: 22–23); на дъжд и на лапаница приказвам – ‘лекомислено, без да мисля (приказвам)’ (ФРБЕ/FRBE 1974: 625); лесен от ума.*

Диал. – ‘Несериозен, вятърничав’ (ФРБЕ/FRBE 1974: 560); *свирчова ми пищялка*. Диал. – ‘Лекомислен, несериозен съм’ (ФРБЕ/FRBE 1975: 277).

Разсеяността, липсата на концентрация и несериозното отношение се асоциират с празнина, лекота или напротив – глава, която е пълна с различни нетипични неща (насекоми като *мухи* и *бръмбари* и вещества като *брашно* или *слама* вместо *ум*). Използва се глаголът *бръмча*, който оприличава несериозното отношение на вдигане на шум, а също така и образът на вятъра, асоцииран с непостоянство, като алегория за нещо несериозно. Обвързването на вятъра с лекомисленото отношение е представено в значението на прилагателното име *вятърничав* – ‘1. Който е лекомислен, непостоянен, несериозен в думи и дела’ (РБЕ/РВЕ), а също така и в някои други фразеологични единици: *В главата ми все този вятър вее*. Разг. – ‘Едни и същи празни мисли ме занимават’; *Вятър и мъгла*. Разг. Пренебр. – Обикн. като възклицание ‘несериозна, празна работа’; *Вятър работа*. Разг. – ‘Нещо несериозно, безсмислено’ (РБЕ/РВЕ).

Способността за разбиране е свързана и със способността за анализ и реална преценка за нещата. Липсата на реална преценка се представя като липса на почва под краката, полет, реене в небесата: *витая в (по) облаците*. Книж., *живее в облаците, летя в облаците*. Книж., *хвърча в (из) облаците*. Книж., *хвърча по (в) небесата (по небето)*. Книж., *мисля, че всичко, що хвърчи, се яде*. Ирон. – ‘Нямам чувство за реалността, възприемам и преценявам нереално обстановката и нещата около себе си’ (ФСРБЕ/FSRBE 2005: 93).

3. Изводи

Разгледаните фразеологизми очертават основни признаци на концепта *разбиране* в българската лингвокултура. Според фразеологизмите в българския език владението на един и същ език, общият езиков код води до разбирането като ‘постигане на съгласие с някого’ и разбирателство, което може да бъде тълкувано като споделяне на общи идеи, мислене и мироглед. Тук можем да открием връзка с хипотезата за езиковата относителност на Уорф-Сепир, според която езикът и неговата структура влияят на начина на мислене. Способността за разбиране не е правопрпорционална на количеството изречени думи. Понякога една дума се оказва много по-продуктивна от множество думи.

Върху възприятието и способността за разбиране в значение ‘осмисляне, осъзнаване смисъла на нещо’ оказват влияние различни фактори. Такива са продължителността на разговора, характерът на казаното, отношението към речевия акт от страна на възприемащия, но също така и неговите интелект, компетенция и умение за концентрация. Изключително важно условие за разбирането е наличието на желание. Причината за неразбирането нерядко се корени в баналното нежелание, което също може да се

дължи на различни фактори, включително несериозно отношение, инат, глупост, ограниченост на възприятието и др. Разбирането невинаги поставя реципиента в изгодна позиция, поради което понякога той може да предпочете да се преструва на глупав, наивен, неразбрал. Разбирането често е съпроводено и с допълнително усилие, а според фразеологичните единици – със страдание и мъки. Вероятно поради тази причина това допълнително усилие често се избягва. Всичко това ни показва колко сложен е процесът на възприемане и колко лесно е да се стигне до неразбиране.

4. Когнитивна синтетична дефиниция на концепта *разбиране*

Физически аспект. Разбирането е нематериална ценност. То може да води до разбирателство. То образува бинарна опозиция с неразбирането, което може да доведе до ступор и загуба на ориентир какво да правиш.

Пространствен аспект. Разбирането е свързано с мисловната дейност на човека, поради което се реализира в съзнанието, ума. Според някои фразеологизми то е свързано със споделянето на общ език и мироглед. В този смисъл в пространствен аспект разбирането може да обедини хора от една и съща националност, носители на определен език и култура.

Психологически аспект. Разбирането носи усещане за спокойствие и сигурност. Но в отделни случаи може да е свързано с неприятни емоции. То невинаги поставя човека в изгодно положение, поради което понякога е за предпочитане да се престориш на неразбрал. Опитите за разбиране често са съпроводени с трудности, усилия и мъки.

Културен аспект. Разбирането и разбирателството може да се свързва с общността, като обединява хора с общ мироглед, ценности и общи познания. Служи за разграничение на свои и чужди. То се обуславя се и от личностни характеристики като натрупания опит и знания, компетенцията на човека.

Аксиологичен аспект. Разбирането се разглежда положително, като ценно умение. Свързва се с интелектуалната дейност и концептите *ум*, *умствена дейност*, *език*. Неразбирането от своя страна може да бъде маркер както за глупост и некомпетентност, така и за нежелание и незаинтересованост. В отделни случаи неразбирането може да се разглежда като стратегия и да носи ползи на индивида.

БЕЛЕЖКИ / NOTES

¹ Устойчивите сравнения в български език в съпоставка с руски език са подробно разгледани в дисертацията: *Устойчиви сравнения в българския и руския език – лингвистични и лингвокултурни аспекти* (Кръстева/Krasteva 2023).

² *Бъхтя* – Разг. 1. Прех. ‘Удрям някого с всички сили, за да му причиня голяма физическа болка; бия; 2. Прех. Удрям върху или по нещо с всички сили, обикн. за да свърша някаква работа. 3. Прех. Нанасям тежки удари, поражения на противника

си. 4. *Непрех*. Върша тежка физическа работа, трудя се пряко сили; бяхта се, блъскам се' (РБЕ/RBE).

³ В студията *Вербалната агресия в медийния дискурс* се изтъква, че подобни изрази се използват нерядко и в публицистиката за характеристика на речта на политиците. По този начин на политиката се гледа като нещо несериозно (Кръстева/Krasteva 2024).

⁴ *Дрънкам. Прен. Непрех. И прех. Разг. Пренебр.* – 6. 'Приказвам, говоря много, и то празни приказки; дърдоря, бърборя, бръщолева' (РБЕ/RBE).

⁵ Устойчивите сравнения, характеризиращи речта, са разгледани в дисертацията *Устойчивите сравнения в българския и руския език в лингвистичен и лингвокултурологичен аспект*. Там се стига до извода, че безсмисленото говорене често е оприличавано на вдигане на силен шум, при което казаното остава без значение (Кръстева/Krasteva 2023: 154).

⁶ Концептът *ум* е подробно изследван от Й. Кирилова в книгата *Представата за ума в българската езикова картина за света* (Кирилова/Kirilova 2017).

⁷ Екскерпираните от различни източници фразеологични единици са представени по начина, по който фигурират в съответното цитирано издание. Запазен е оригиналният правопис, при което са възможни отклонения от действащите правописни норми.

ИЗТОЧНИЦИ

Дечева 1997: *Дечева, Д.* Тълковен речник с фразеологични съчетания. Библиотека за ученика и студента. София, Атлантис, КЛ.

Кювлиева 1986: *Кювлиева, В.* Устойчивите сравнения в българския език. София, Издателство на БАН.

Нанова 2005: *Нанова, А.* Фразеологичен синонимен речник на българския език. София, Хейзъл.

НФРБЕ 1993: *Анкова-Ничева, К.* Нов фразеологичен речник на българския език. София, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.

РБЕ: Речник на българския език (онлайн). <<http://ibl.bas.bg/rbe/>>.

Фразите <<https://frazite.com/>>

ФРБЕ 1974–1975: *Ничева, К., С. Спасова-Михайлова, Кр. Чолакова.* Фразеологичен речник на българския език. Том 1–2. София, Издателство на БАН.

SOURCES

Decheva 1997: *Decheva, D.* Talkoven rechnik s frazeologichni sachetaniya. Biblioteka za učenika i studenta. Sofia, Atlantis, KL.

Frazite <<https://frazite.com/>>

FRBE 1974–1975: *Nicheva, K, S. Spasova-Mihaylova, Kr. Cholakova.* Frazeologichen rechnik na balgarskiya ezik. Tom 1–2. Sofia, Izdatelstvo na BAN.

Kyuvlieva 1986: *Kyuvlieva, V.* Ustoychivite sravnenia v balgarskiya ezik. Sofia, Izd. na BAN.

Nanova 2005: *Nanova A.* Frazeologichen sinonimen rechnik na balgarskiya ezik. Sofia, Heyzal.

NFRBE 1993: *Ankova-Nicheva, K.* Nov frazeologichen rechnik na balgarskiya ezik. Sofia, Universitetsko izdatelstvo "Sv. Kliment Ohridski".

RBE: Rechnik na balgarskiya ezik (online). <<http://ibl.bas.bg/rbe/>>.

ЛИТЕРАТУРА

- Барышникова, Горина 2023: *Барышникова, П., О. Горина*. Концептосфера „понимание/understanding“ в русской и английской лингвокультурах. – В: *Научный потенциал молодежи – будущему Беларуси: материалы XVII международной молодежной научно-практической конференции, Пинск, 14 апреля 2023 г.* Пинск, ПолесГУ, Ч. 1, с. 436–438. <<https://rep.polesu.by/bitstream/123456789/29692/1/Kontseptosfera.pdf>>.
- Верещачина 2015: *Верещачина, А. А.* Типология понимания с точки зрения современной психологии – *Научно-методический электронный журнал „Концепт“*, Т. 36, с. 11–15. <<http://e-koncept.ru/2015/95594.htm>>.
- Вихрогонова 2020: Вихрогонова, Хр. *Умствената дейност на човека в речниковия фонд на немския и българския език*: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология, докторска програма по Общо и сравнително езиковедие, Пловдив, 260 с.
- Глебов 2021: *Глебов, А. О.* Концепт понимания и его идеалистическая трактовка в теоретической философии В. В. Розанова. – В: *История философии*, Т. 26, No 1, с. 87–98. <<https://hp.iphras.ru/article/view/6259/3203>>.
- Демянков 2005: *Демянков, В. З.* Концептуальный анализ термина понимание. – В: *Понимание в коммуникации. Тезисы докладов Международной научной конференции (28 февраля – 1 марта 2005 г., Москва)*. Москва, НИВЦ МГУ, с. 22–23. <<https://infolex.ru/ConPon.html>>.
- Кирилова 2017: *Кирилова, Й.* Представата за ума в българската езикова картина за света. София, ДиоМира.
- Кръстева 2023: *Кръстева, Т.* Устойчиви сравнения в българския и руския език – лингвистични и лингвокултурни аспекти: дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование: 2. Хуманитарни науки, професионално направление: 2.1. Филология, София, 327 с.
- Кръстева 2024: *Кръстева, Т.* Вербалната агресия в медийния дискурс. – *Електронно списание „Дзяло“*, 30, с. 1–28. <https://www.abcdar.com/magazine/XXX/Dzl_2024_br30_04_Teodora_Krasteva_Verbalnata_agresia_v_mediinia_diskurs.pdf>

REFERENCES

- Baryshnikova, Gorina 2023: *Baryshnikova, O., P. Gorina*. Kontseptosfera “ponimanie/understanding” v russkoi i angliiskoi lingvokul'turakh – In: *Nauchnyi potential molodezhi – budushchemu Belarusi: materialy XVII mezhdunarodnoi molo-dezhnoi nauchno–prakticheskoi konferentsii, Pinsk, 14 apreliia 2023 g.* Pinsk, PolesGU, Ch. 1, pp. 436–438. <<https://rep.polesu.by/bitstream/123456789/29692/1/Kontseptosfera.pdf>>.

- Demiankov 2005: *Dem'iankov, V. Z. Kontseptual'nyi analiz termina ponimanie*. – In: *Ponimanie v kommunikatsii. Tezisy dokladov Mezhdunarodnoi nauchnoi konferentsii (28 fevralia – 1 marta 2005 g., Moskva)*. Moskva, NIVTs MGU, pp. 22–23. <<https://infolex.ru/ConPon.html>>.
- Glebov 2021: *Glebov, A. O. Kontsept ponimaniia i ego idealisticheskaia traktovka v teoreticheskoi filosofii V. V. Rozanova – Istoriia filosofii*, T. 26. N 1. pp. 87–98. <<https://hp.iphras.ru/article/view/6259/3203>>.
- Kirilova 2017: *Kirilova, Y. Predstavata za uma v balgarskata ezikova kartina za sveta*. Sofia, DioMira.
- Krasteva 2023: *Krasteva, T. Ustoychivi sravneniya v balgarskiya i ruskiya ezik – lingvistichni i lingvokulturni aspekti*. Disertatsionen trud za prisazhdane na obrazovatelna i nauchna stepen “doktor”, oblast na visshe obrazovanie: 2. Humanitarni nauki; profesionalno napravlenie: 2.1. Filologiya, Sofia, 327 p.
- Krasteva 2024: *Krasteva, T. Verbalnata agresia v mediynia diskurs*. – *Elektronno spisanie “Dzhalo”*, 30, pp. 1–28. <https://www.abcdar.com/magazine/XXX/Dzl_2024_br30_04_Teodora_Krasteva_Verbalnata_agresia_v_mediinia_diskurs.pdf>.
- Vereshchagina 2015: *Vereshchagina, A. A. Tipologiiia ponimaniia s tochki zreniia sovremennoi psikhologii – Nauchno-metodicheskii elektronnyi zhurnal “Kontsept”*, T. 36, pp. 11–15. <<http://e-koncept.ru/2015/95594.htm>>.
- Vihrogonova 2020: *Vihrogonova, Hr. Umstvenata deynost na choveka v rechnikoviya fond na nemskiya i balgarskiya ezik: disertatsionen trud za prisazhdane na obrazovatelna i nauchna stepen “doktor” v oblast na visshe obrazovanie 2. Humanitarni nauki, profesionalno napravlenie 2.1. Filologia, doktorska programa po Obshto i sravnitelno ezikoznanie*, Plovdiv, 260 p.

✉ Гл. ас. д-р Теодора Кръстева

Секция за етнолингвистика

Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“

при Българската академия на науките

бул. „Шипченски проход“ 52, бл. 17, 1113 София, България

✉ Assist. Prof. Dr. Teodora Krasteva

Department of Ethnolinguistics

Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences

52 Shipchenski prohod, Bl. 17, 1113 Sofia, Bulgaria